

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2014/143
Karar Sayısı : 2014/164
Karar Günü : 30.10.2014
R.G. Tarih-Sayı : Tebliğ edildi

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Çankırı 1. Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 1- 26.9.2004 günlü, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un;

a- 9. maddesinin beşinci fıkrasının,

b- 15. maddesinin son fıkrasının,

2- 11.12.2010 günlü, 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nun 7. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (f) bendinin,

Anayasa'nın 2., 138., 140., 142. ve 159. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Birinci Dairesince Çankırı 2. Asliye Ceza Mahkemesinin faaliyetleri dondurularak dosyaların itiraz yoluna başvuran Mahkemeye devri ve akabinde de itiraz yoluna başvuran Mahkemede ikinci bir hâkimin yetkilendirilmesi üzerine, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanaatine varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

II- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

1- 5235 sayılı Kanun'un iptali istenen kuralları da içeren 9. ve 15. maddeleri şöyledir:

"Ceza mahkemelerinin kuruluşu

***Madde 9-** Ceza mahkemeleri, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur.*

(.) asliye ceza mahkemeleri tek hâkimlidir.

Ağır ceza mahkemesinde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Bu mahkeme bir başkan ve iki üye ile toplanır.

Özel kanunlarla kurulan diğer ceza mahkemelerinin kuruluşuna ilişkin hükümler saklıdır.

İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde ceza mahkemelerinin birden fazla dairesi oluşturulabilir. Bu daireler numaralandırılır.

Ceza mahkemeleri bulundukları il veya ilçenin adı ile anılır.

Ceza mahkemelerinin yargı çevresi

Madde 15- Ceza mahkemelerinin yargı çevresi, bulundukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır.

Ağır ceza mahkemeleri ile büyükşehir belediyesi bulunan illerde, büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki il ve ilçenin adı ile anılan sulh veya asliye ceza mahkemelerinin yargı çevresi, il veya ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.

Coğrafi durum ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak bir ceza mahkemesinin kaldırılmasına veya yargı çevresinin değiştirilmesine, özel kanunlarında yargı çevresi belirtilmemiş olan diğer ceza mahkemelerinin yargı çevresinin belirlenmesine, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir."

2- 6087 sayılı Kanun'un iptali istenen kuralı da içeren 7. maddesi şöyledir:

"Genel Kurulun oluşumu ve görevleri

MADDE 7- (1) Genel Kurul, Kurulun yirmiiki asıl üyesinden oluşur.

(2) Genel Kurulun görevleri şunlardır:

- a) Başkanvekilini ve daire başkanlarını seçmek.
- b) Dairelerin kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyip karara bağlamak.
- c) Daireler arasında çıkan görev ve işbölümü uyuşmazlıklarını kesin olarak karara bağlamak.
- ç) Kurulun görevine giren, fakat Genel Kurul veya dairelerin görevleri arasında gösterilmeyen konularda karar merciini belirlemek.
- d) (Mülga: 15/2/2014-6524/24 md.)
- e) (Değişik: 15/2/2014-6524/24 md.) Kurul üyeleri hakkındaki suç soruşturması ile disiplin soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin bu Kanunla verilen görevleri yerine getirmek.
- f) Bakanlığın, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlamak.

g) Yargıtay ve Danıştaya üye seçmek.

ğ) Genel Sekreterin atanması için Başkana üç aday teklif etmek.

h) (.) (1) Teftiş Kurulu Başkanını, Teftiş Kurulu başkan yardımcılarını, Kurul başmüfettişlerini, Kurul müfettişlerini ve Kurulda geçici veya sürekli olarak görev yapacak tetkik hâkimlerini atamak.

ı) (Değişik: 15/2/2014-6524/24 md.) Adli ve idari yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma ile hâkim ve savcılar hakkında denetim, araştırma, inceleme ve soruşturma yapılması konularına münhasır olmak üzere yönetmelik çıkarmak ve genelge düzenlemek.

i) Kurulun stratejik plânını onaylamak ve uygulamasını takip etmek.

j) Görev alanını ilgilendiren kanun, tüzük ve yönetmelik taslakları hakkında görüş bildirmek.

k) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2., 138., 140., 142. ve 159. maddelerine dayanılmıştır.

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN, M. Emin KUZ ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın katılımlarıyla 25.9.2014 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ayhan KILIÇ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralları, dayanılan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülüp düşünüldü:

A- 5235 Sayılı Kanun'un 9. Maddesinin Beşinci Fıkrasının İncelenmesi

Başvuru kararında, itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 2., 138., 140., 142. ve 159. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 152. maddesi ile 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesine göre, Anayasa Mahkemesine yapılacak

başvurular, itiraz yoluna başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralları ile sınırlıdır.

5235 sayılı Kanun'un 9. maddesi, ceza mahkemelerinin kuruluşunu düzenlemektedir. Maddenin birinci fıkrasında, ceza mahkemelerinin, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde HSYK'nın olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulacağı belirtilmektedir. Maddenin devam eden fıkralarında, asliye ceza mahkemesinin tek hâkimli olduğu, ağır ceza mahkemesinin ise bir başkan ile yeteri kadar üyeden oluşacağı, ancak bir başkan ve iki üye ile toplanacağı ifade edilmektedir.

Maddenin dava konusu beşinci fıkrasında ise iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde ceza mahkemelerinin birden fazla dairesinin oluşturulabileceği ve bu dairelerin numaralandırılacağı kurala bağlanmaktadır. Bir yerdeki ceza mahkemesinin birden fazla dairesinin oluşturulmasının, birbirinden ayrı numaralandırılmış yeni ceza mahkemeleri kurulması anlamına geldiği açıktır. Bu durumda, ceza mahkemesinin yeni bir dairesinin oluşturulması da HSYK'nın uygun görüşü ve Adalet Bakanlığı kararıyla söz konusu olabilmektedir.

Buna göre, 5235 sayılı Kanun'un itiraz konusu kuralı da içeren 9. maddesi bir bütün olarak dikkate alındığında, bir yerdeki ceza mahkemesinin, HSYK'nın uygun görüşü ve Adalet Bakanlığı kararıyla birden fazla dairesinin oluşturulmasına imkân tanıyan bir düzenleme olduğu anlaşılmaktadır.

Bakılmakta olan davada, HSYK'nın, itiraz yoluna başvuran Mahkemede ikinci bir hâkimi yetkilendirmesi ve dosyaların bu iki hâkim arasında işbölümüyle paylaşılması söz konusudur. İtiraz yoluna başvuran Mahkemeye ikinci bir hâkimi yetkilendirme ve dosyaların bu iki hâkim arasında işbölümüyle paylaşılmasına yönelik HSYK işleminin, itiraz konusu kural kapsamında kalan, yeni bir mahkeme kurulması işlemiyle hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla itiraz konusu kural, bakılmakta olan davada uygulanma kabiliyetini haiz değildir.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kuralın itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu kurala ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

B- 5235 Sayılı Kanun'un 15. Maddesinin Son Fıkrası ile 6087 Sayılı Kanun'un 7. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının (f) Bendinin İncelenmesi

Başvuru kararında, itiraz konusu kuralların Anayasa'nın 2., 138., 140., 142. ve 159. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 152. maddesi ile 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesine göre, Anayasa Mahkemesine yapılacak başvurular, itiraz yoluna başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralları ile sınırlıdır.

5235 sayılı Kanun'un 15. maddesinde ceza mahkemelerinin yargı çevrelerinin ne şekilde belirleneceği kurala bağlanmaktadır. Maddenin birinci fıkrasında, ceza mahkemelerinin yargı çevresinin, bulundukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırları olduğu belirtilmektedir. Maddenin ikinci fıkrasında ise ağır ceza mahkemeleri ile büyükşehir belediyesi bulunan illerde, büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki il ve ilçenin adı ile anılan sulh veya asliye ceza mahkemelerinin yargı çevresinin, il veya ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine HSYK'ca belirleneceği ifade edilmektedir.

Maddenin itiraz konusu üçüncü fıkrasında, coğrafi durum ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak bir ceza mahkemesinin kaldırılmasına veya yargı çevresinin değiştirilmesine, özel kanunlarında yargı çevresi belirtilmemiş olan diğer ceza mahkemelerinin yargı çevresinin belirlenmesine, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine HSYK tarafından karar verileceği hükme bağlanmaktadır. 6087 sayılı Kanun'un, HSYK Genel Kurulunun oluşumu ve görevlerini düzenleyen 7. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraza konu (f) bendinde de buna paralel bir düzenleme yapılarak, "*Bakanlığın, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlamak*", HSYK Genel Kurulunun görevleri arasında sayılmıştır.

Bir ceza mahkemesinin kurulması, o mahkemenin hemen yargılama faaliyetine başlayacağı anlamına gelmemektedir. Mahkemenin yargılama yapabilmesi için aynı zamanda HSYK tarafından faaliyete geçirilmesi de gerekmektedir. HSYK, usulüne uygun olarak kurulmuş bir mahkemeye hâkim yetkilendirmek suretiyle o mahkemeyi faaliyete geçirmekte ve iş yükünün zamanla azalması nedeniyle ihtiyaç kalmaması hâlinde de mahkemenin faaliyetlerini dondurarak o mahkemede yetkili hâkimi başka bir mahkemede yetkilendirmektedir.

Bakılmakta olan davada, itiraz yoluna başvuran Mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesine ilişkin herhangi bir işlem söz konusu olmayıp, anılan Mahkemenin faaliyetlerinin dondurulması işlemi ihtilaf konusudur. Bir mahkemenin faaliyetlerinin dondurulması "*kaldırma*" anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla itiraz konusu kuralların bakılmakta olan davada uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kuralların, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu kurallara ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

V- SONUÇ

A- 26.9.2004 günlü, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kurulu, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un;

1- 9. maddesinin beşinci fıkrasının,

2- 15. maddesinin son fıkrasının,

B- 11.12.2010 günlü, 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nun 7. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (f) bendinin,

itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu fıkralara ve bende ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE, 30.10.2014 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Serruh KALELİ

Alparslan ALTAN

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Burhan ÜSTÜN

Üye

Engin YILDIRIM

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN

Üye

Muammer TOPAL

Üye

Zühtü ARSLAN

Esas Sayısı : 2014/143
Karar Sayısı : 2014/164

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN